

30
Jean Dubuffet

a je ho třeba pěkná dávka, jak v rámci jednoho národa, když už přemýšlíme v takovém měřítku, tak v rámci jednoho individua. Skutečně velká dávka divošství, řekl bych, a pěkně syrového, jinak získáme místo probuzeného ducha jen jeho nevýrazný odvar: dobré způsoby, krasomluvu, krasoducha.

A v téže perspektivě převrácených rubů, neoddělitelných od líců a vyživujících je, musím ještě upozornit na převzácný kompost pro rozvíjení tvorby a zánění, totiž na chuť k systematickému odporu, na zatvrzelost, na touhu vysmívat se a hanět, na smysl pro rozpornost a paradoxy, na neposlušnost a revoltu. Pouze z takového kompostu může vypučet naše spása.

Protože se individuum jeví jako protichůdné ke skupinovému konsensu a ke státnímu zájmu, musí být vymezeno na základě odpírání. To je zakotveno v jeho podstatě, a to tím pevněji, čím více si je vědomo své individuality a čím rozhodněji je odhodláno ji bránit. Protiklad mezi státním zájmem a zdravou silou individualismu dodává vodám sociálního moře vnitřní pohyb, který je oživuje. Ale pouze za podmínky, že individuum je věrné svému

57
Dusi

postoji odpírání a nepodřízenosti. Pokud se nechá přesvědčit a vzdá se tohoto postoje, pokud začne podporovat zájmy skupiny a přejde tak od ovládaných k ovládajícím, policejní řady se semknou a další individuum je pro skupinu ztraceno. A když se tak zachovají všichni, zbyde už jenom policie a žádná individua a celá skupina bude potom skupinou čeho? Koho bude potom policie ovládat? Sama sebe? Potom bude sociální moře, zbaveno své vnitřní pulsace, mrtvým mořem, zahnívající vodou.

Dvojí postavení individua, které se na jedné straně vehementně staví proti skupinové pravdě, nicméně na druhé straně, jakožto jeden z prvků, z nichž je skupina složena, vědomě sdílí její zájmy, je stálým zdrojem zmatku a myšlenkových posunů: individuum se bez ustání pokouší podvádět, přeskakuje z jedné koleje na druhou a snaží se udržet jen na jedné z nich, což nejde. Je to způsobeno tím, že mysl neustále hledá zásady platné ve všech rovinách, zásady *velkého dosahu*. Je celá nesvá tváří v tvář zásadám *menším*, které platí jen pro jednu rovinu a s její proměnou se mění také. Myšlení je lačné souvislých celků; vyžaduje souvislé zásady, v souvislé